

Evropská soutěž o nejlepší esej 2012 pro studenty středních a vysokých škol

vyhlášená europoslanci

Martinem Kastlerem, Spolkovým předsedou Ackermann-Gemeinde z Norimberka,
a Janem Březinou, bývalým hejtmánem Olomouckého kraje

**Téma: „Mocný soused. Očekávání východoevropských a
středoevropských států od Německa a německé evropské politiky.“**

2. místo: Jonáš Syrovatka

19 let, Církevní gymnázium, Plzeň

Nová role pro nové Německo

Bývalý americký ministr zahraničí Henry Kissinger prohlásil, že „*Německo je příliš velké pro Evropu, ale příliš malé pro svět.*“ V současné době tento postřeh opět nabývá na významu. V blízké době se totiž dá předpokládat mocenská a sociální transformace, která se dotkne celého světa, ale nejcitlivěji ji pocítíme zřejmě právě my, Evropané. Rozbor důvodů, které mě vedou k tomuto názoru, přesahuje jak rozsahově tak tématicky možnosti tohoto textu. Uvedu je tedy pouze velmi stručně. Nejhmatalejší z příčin je současná hospodářská krize, kterou někteří označují dokonce za umíráček kapitalistického systému. Přestože tento názor nesdílím, shledávám v plejádě vskutku pestrých a početných kritických hlasů mnoho zásadních argumentů, které by měli být brány v potaz při řešení současných problémů. Zde bych obzvláště vyzdvihl nezodpovědné chování banku, ať už se jednalo o nezodpovědné půjčování, obchodování s toxickými úvěry nebo falšování ekonomických statistik. Samozřejmě, že tato mince má dvě strany a tam kde je věřitel (tedy banka), musí být i dlužník. Což mě přivádí k druhému problému a to k nezodpovědnosti politických elit, jimiž spravované státy jsou největšími dlužníky vůbec. Zadlužování samo o sobě nemusí být nutně špatné, ale nakupování současného růstu na úkor budoucnosti musí nutně skončit katastrofou. A pokud se zeptáme: „Jak je možné, že voliči dovolili zadlužovat své potomky?“, dostaneme se ke třetí, nejhlubší a zároveň nejzávažnější příčině dnešního stavu. Tou je vlna bezbřehého konzumu, který prostoupil zvyky celé západní společnosti. Věřím, že tyto argumenty jasně ukázali, že současný svět je v hluboké krizi po jejímž odeznění se dočkáme nového status quo. A právě úloze, kterou by v „novém pořádku“ v Evropě mělo hrát Německo se chci ve své práci věnovat. Nejdříve popíši současnou situaci v Evropě a budu se snažit odhadnout směr, kterým se bude dále vyvíjet. Poté se budu věnovat otázce

Německa samotného, které se pokusím popsat zejména z hlediska jeho historického vývoje. Z něj se nakonec pokusím odvodit odpověď na otázku, kam by mělo Německo v budoucnu směřovat.

Pokud by naši planetu navštívili mimozemšťané, zřejmě by Evropu vyhodnotili jako jedno z nejkřivnějších a nejšťastnějších míst, která se na ní nacházejí. Samozřejmě, nebylo tomu tak vždy a snadno se může stát, že tomu tak být přestane. Za mír v němž se narodila má generace, vděčíme hlavně projektu Evropské unie, který nemá v dějinách obdoby. Stejně jako demokracie umožňuje nekrvavý střet rozličných názorů, tak je na bázi evropského společenství možné mírově řešení třenic mezi státy. Proto by její kolaps znamenal pro Evropany obrovskou politickou, ekonomickou a také sociální prohrou. Je však přirozené, že rozložení moci je nerovnoměrné a hráči tohoto spolku si nejsou rovni. Nyní se budu podrobněji věnovat právě těm z nich, kteří v budoucnu budou mít spolu s Německem nejdůležitější roli v hledání nového evropského pořádku. Společným znakem těchto zemí je, že se jim více méně daří vyrovnávat se s hospodářskou krizí a tím pádem se zařadili do zodpovědné skupiny „Sever.“ Oproti tomu Jižané - tedy Španělé a Italové (kteří paradoxně byli jedněmi ze zakladatelů Evropského společenství uhlí a oceli) - jsou dnes v nezáviděníhodném postavení. Špatný stav veřejných financí tyto země nutí k radikálním rozpočtovým opatřením a oslabuje jejich pozice v mezinárodních jednáních. Je však známo, že krize plodí hrdiny, takže se možná právě v těchto zemích najdou zodpovědní politici, kteří budou schopni přidat do evropského projektu nové ideje. Že tato věta není pouze zbožným přáním, dokazuje například šéf Evropské centrální banky Mario Draghi. Tento text se však vyjadřuji k současné situaci a proto se nyní zaměřím na popis evropských zemí, které mají reálnou možnost ovlivnit dění v Unie a tedy potažmo na celém kontinentě. V zásadě jde (pokud nepočítám Německo) pouze o tři země - Velkou Británii, Francii a Rusko. Každého, kdo je alespoň základně obeznámen s vývojem našeho kontinentu, nemůže výběr těchto zemí překvapit, jelikož vyplývá z historických daností. Začnu s Velkou Británií s níž je ta potíže, že se dá polemizovat o tom nakolik do Evropy vlastně vůbec patří. Vždyť samotní obyvatelé britských ostrovů nazývají lidi žijící na kontinentě Evropany, což odkazuje k tomu, že sami sebe tak úplně nevnímají. I proto Britové vždy sledovali dění v Evropě s odstupem a angažovali se pouze pokud došlo k výraznému narušení mocenské rovnováhy, který by mohlo ohrozit jejich imperiální zájmy. Z tohoto pohledu se odpor proti všem ostatním členům Evropské Unie při podpisu fiskálního paktu jeví nikoli jako nesmyslné kverulantství (což je slovo, které velmi dobře sedí na český přístup), ale naopak jako další střípek v mozaice dlouhodobě konzistentní politiky. Další postulátem britských zahraničních vztahů je také silný důraz na bilaterální spolupráci se Spojenými státy, jehož počátky bychom mohli hledat již v druhé světové válce. Z těchto dvou faktů lze předpokládat, že Velká Británie se bude v budoucnu ostře vymezovat vůči přenosu dalších politických pravomocí do Bruselu a tím se propast mezi ní a zbytkem Unie bude dále rozšiřovat. Avšak také její výsadní vztah se Spojenými státy zcela jistě neubrání trhlinám, jelikož nové americká zahraničněpolitické koncepce budou nuceny reagovat na multipolaritu současného světa. V této situaci se Britové bude zřejmě snažit udržet si vliv v Evropě pomocí bilaterálních svazků (jako příklad by se dalo uvést sdílení armádního vybavení s Francií). Je však otázkou, zda tyto svazky budou natolik silné, aby vydrželi tlak, který na ně vloží případný odlišný kurz, který budou sledovat Evropská Unie a v ní silněji zainteresovaní partneři Velké Británie.

Oproti tomu Francii nemá luxus britského odstupu, jelikož každý konflikt odehrávající se na kontinentě se může snadno přenést i na její území. Skutečnost, že tato země byla vždy obklopena nepřáteli, přesvědčila její obyvatele o tom, že se musí spoléhat pouze na sebe a svou vlastní sílu. A toto přesvědčení jim přineslo mocenské prvenství na kontinentě, trvající od dob kardinála Richelieu až po období vlády císaře Napoleona I. O to horší bylo trauma, které utrpěli Francouzi poté, co museli své postavení postoupit Německu. Dvě světové války, v nichž Francie sice stála na straně vítězů, ale vždy za to platila vysokou cenu, a dekolonizace zapůsobili na její obyvatele na naprosto demoralizujícím dojmem. Samozřejmě, že se francouzské elity snažili poklesu moci své země ze všech sil zabránit a

v nouzi sáhli po naprosto nečekaném, ale velmi účinném řešení. A to tím, že nabídli poraženému Německu možnost, jak se začlenit zpět do kolektivu evropských národů. Spojenectví Charlese de Gaulla s Konradem Adenauerem tedy položilo zásadní protiváhu nadstandardnímu spojenectví Američanů a Britů. Pokud tuto situaci srovnáme se současnou, můžeme konstatovat, že se příliš nezměnila. Přestože je Německo ekonomicky nejsilnějším členem Evropské Unie o místo hlavních tahounů řešení současné krize se německá kancléřka Angela Merkelová s francouzským prezidentem Nicolasem Sarkozym. Právě tento fakt je přesnou ilustrací vztahů, které mezi dřívějšími nesmiřitelnými rivaly panují. Tedy symbióza, díky níž necítí ani jedna z nich nemá nutkání ovládnout celý kontinent. A to je dobré nejen pro jejich slabší sousedy, ale i pro ně samotné. Francie by například na tento úkol byla příliš slabá, ale její vysoké sebevědomí by ji svedlo do zkázy. O výhodách nejen tohoto spojenectví, ale celého unijního společenství pro Německo se rozepíší dále. Co se týče budoucnosti Francie, dá se předpokládat, že její politické elity se ji budou snažit před jejími občany prezentovat jako stále suverénní velmoc. Dnes tak činí například skrze halasnou podporu tzv. Arabského jara. Budou však postupovat opatrně a pouze na základě shody s některou jinou zemí, jelikož francouzské postavení se bude nadále oslabovat. Velký důraz bude nadále kladen na spojenectví s Německem, tedy na spolupráci s silou s jejíž asistencí je možné ovlivňovat vývoj v Evropě.

Posledním z tohoto trojlístku je Ruská federace. Země, jejíž neodolatelná touha po územní expanzi a násilnické mesiánství, významně poznamenalo vývoj východní Evropy. Ruské výboje byly takřka vždy vedeny z preemptivních příčiny, ať už v období carismu, tak během bolševické totality. Tento stát se sice pyšním největším jaderným arzenálem na světě, ale jeho problémy zdaleka přesahují schopnosti jeho vládců. Polofašistickému režimu Vladimíra Putina nezbyvá příliš mnoho energie na cokoli jiného než na udržení se u moci a proto vývoje země stagnuje. Mezinárodní politika se vyznačuje hlavně svalnatou rétorikou, která má přimět celý svět, aby Rusko bral vážně a eventuálně zajistit ruským diplomatům lepší vyjednávací pozici. Je však nutné připomenout, že ten samý postup zavedl Německo do první světové války. Střední a východní Evropu chápe Moskva stále jako svou sféru vlivu a přesně v tomto duchu zde také jedná. V budoucnu však zřejmě dojde k určité změně kurzu ruské zahraniční politiky. Ať už však bude Putin nucen poměry ve své zemi přitvrdit a nebo naopak liberalizovat, jeho mezinárodní postavení se zhorší. Režim bude totiž nucen buď věnovat více úsilí potlačování projevů neposlušnosti na vlastním území a nebo se naopak bude přizpůsobovat podobě západních států. To tím pádem slibuje snížení tlaku na země východní Evropy. Po této analýze je tedy očividné, že ve střední Evropě vzniklo mocenské vakuum. Což je jev, který bezprostředně předcházela všem velkým a tragickým střetnutím odehrávajícím se na tomto kontinentě. Mimo jiných specifik naší doby tomuto brání existence Evropské unie, která je však v současnosti v nejsložitější situaci od svého vzniku. Největší míra zodpovědnosti za její další vývoj leží logicky na bedrech jejího nejsilnějšího člena, tedy Německa. Je však otázka nakolik jsou Němci připraveni převzít vůdčí roli v Evropě. Což je otázka na niž se pokusím najít odpověď v dalším textu.

Aby se člověk nebo země mohla stát vůdcem, to jest tím kdo bude určovat směr a tempo vývoje v určité skupině, jsou bezpodmínečně nutné dvě věci - prostředky a vůle. Pokud jedna z těchto věcí absentuje ztrácí jedinec či země schopnost vedení. Jako příklady z historie lze uvést postavení Francie v předvečer porážky u Sedanu, kdy císaři Napoleonovi III. rozhodně nechyběla snaha o řízení Evropy, avšak možnosti jeho země zdaleka nedosahovali jeho ambicí. Na opačném pólu stojí izolacionalismus Spojených států, tedy politika velmoci, která měla vždy problémy s chápáním evropského stylu politiky a na vedení světa nikdy nepomýšlela. Německo však už v době svého vzniku bylo předurčené pro vůdcovství. Disponovalo lidskými zdroji, rozsáhlou průmyslovou základnou a také silnou vůlí po moci. Jeho silné sebevědomí vyvěralo hlavně ze způsobu, kterým kancléř Bismarck tuto zemi sjednotil, a pruského způsobu myšlení, který hraničil až s fanatismem. Už v době krátce po svém vzniku bylo Německo schopno porazit jakoukoli jinou zemi v Evropě, což znamenalo významné vychýlení dosavadní mocenské rovnováhy. Politický mistr Bismarck

však viděl dál než jeho současníci a místo snahy o ovládnutí kontinentu mocenskou cestou se spokojil s vytvoření takového status quo, které by Německu zajistilo, že jej z jeho pozice nejsilnější mocnosti kontinentu nebude moci nikdo sesadit. Jeho následovníci však nebyli natolik prozíraví a zlákáni koloniemi, které v jejich očích byli jednou z insignií skutečných mocností, začali válku, jež by přerýsovala mapa celého světa. Po německé porážce měla být Evropa nově uspořádána dle Versaillské smlouvy, která však bohužel přinesla více škody než užítku. Německo jí bylo sice poníženo, avšak neoslabeno. Jeho stále silná pozice velmi znepokojovala Francii, která byla naopak silně demoralizována a oprávněně se domnívala, že další měření sil by pro ni dopadlo nepříznivě. V ještě horším postavení vůči svému sousedovi byly slabé národní státy, které vznikly na troskách Rakouska - Uherska. A skutečně jejich přílišné spoléhání na smlouvy se vzdálenými mocnostmi se později ukázalo jako fatální. Ani Francie ani tyto země se však nemuseli Německa obávat, dokud v něm fungovala jakž takž demokratická vláda. Což bohužel přestalo platit dříve než kdokoli očekával. Překvapivý úspěch Adolfa Hitlera lze odůvodnit celou řadou skutečností například špatnou ekonomickou situací nebo touhou po odplatě. Přesto je zajímavé, že tento „génus průměrnosti“ dokázal zmámit německý národ natolik, aby za ním poté vyrazil vstříc zkáze, kterou tento psychopat možná sám hledal. Stalo se tak zřejmě díky mimořádné síle Hitlerovi vůle, která musela německý národ přivyklý striktní protestantské morálce a pruskému drilu fascinovat. Další mocnou zbraní v rukou nacistů byla lyričnost obrazu světa, který propagovali. Ten musel Němců, kteří jsou následovníky největších evropských tvůrců romantismu, silně imponovat. Vždyť i takový chladný mocenský šachista jako Bismarck psal velmi lehkou a vnímavou přírodní lyriku. Právě z těchto důvodů se německý národ nechal svést vidinou světovlády a začal druhou světovou válku. Spojenci poučili z chyb svých předchůdců a po svém vítězství a realizovali právě takové mocenské uspořádání, které přímo znemožňovalo Německu aspirace na postavení hlavní velmoci. Zaměřili se totiž přímo na samotnou podstatu jeho schopnosti se jako vůdce profilovat. K tomu posloužilo rozdělení země, později ještě posílené vznikem Železné opony, ale hlavně důsledná denacifikace společnosti. A vzhledem k tomu, že nacismus byl mnoha německým mýtům ušit na míru, tento krok znamenal i významný zásah do německé mentality, která musela přijmout za své prvky importované z ciziny jako byla například demokracie. Těžko říci, zda by tento proces mohl být úspěšný, pokud by v čele Západního Německa nestál státník formátu Konrada Adenauera. Právě on dokázal přivést Němce zpět mezi respektované národy Evropy a navázat vztahy s Francií. Tento okamžik byl obzvláště důležitý, jelikož mocenské neshody mezi těmito zeměmi přinesly Evropě mnoho utrpení. Nyní se objevila možnost, že obě velmoci dokáží nalézt společnou dohodu na dlouhodobě udržitelném status quo, což je i dnes jedna ze základních myšlenek projektu Evropské Unie. Právě díky této spolupráci se Helmutu Kohelovi podařilo Německo po konci studené války sjednotit a znovu jej zařadit mezi plnohodnotné země. Právě toto sloučení je unikátní, jelikož se v něm odráží také skutečný konec rozdělení Evropy na dvě nepřátelské ideologie.

Německá politická elita, díky němu má jedinečnou možnost čerpat ze zkušeností života jak v systému kapitalistickém, tak v systému reálněsocialistickém a přinášet do diskuze neotřelé názory. Příkladem může být nový německý prezident Joachim Gauck, který se po zkušenostech ze života v NDR staví proti módním antikapitalistickým tendencím. Dokáže však být Německo nejen podnětným diskutérem, ale také tahounem vývoje? Na první pohled jeho hlavní představitelka Angela Merkelová nepůsobí, že by byla schopna tuto roli zvládnout. Avšak je nutné uvědomit, že tato žena proslulá hledání co nejširšího konsensu a trpělivostí, dokázala vyřešit více problémů než její kolega Nicolas hyper-Sarkozy. Dá se předpokládat, že tento odstup a snaha nepojímat problémy příliš emocionálně bude znakem německé politiky i v budoucnu. S nadsázkou se dá říci, že Němci vyrostli ze svých romantických snů o světovládě a dospěli do podoby zodpovědné země vědomé si vlastní minulosti. Nikdo totiž neví lépe než oni samotní, jaké může mít následky pokud se temné vášně vymknou kontrole a stávající status quo se naruší. Proto je v nejlepší zájmu německé elity podporovat evropskou politickou integraci, díky níž budu moci nejen lépe kontrolovat nebezpečné antidemokratické excesy jako například v současném Maďarsku.

V budoucnu by se tedy Německo mělo soustředit na vedení Evropy při překonání měnové krize. Pokud se s ní dokáže úspěšně popasovat, zároveň předejde agresivnímu nacionalismu, který by se mohl rozlít po celém kontinentě. To, že celá Evropa v tomto případě táhne za jeden provaz lze dokázat na existenci určitého triumvirátu řešitelů současné krize - politiků Angely Merkelové a Nicolase Sarkozyho a centrálního bankéře Maria Draghiho. A až krize odezní, mělo by Německo být tím, kdo začne volat po reformách, které přinesou snížení demokratického deficitu panujícího v Evropské Unii. Tyto kroky by významně přispěly k federalizaci Evropy, která by Německo katapultovala do role v níž vždy chtělo být. Stalo by se totiž světovým hráčem, avšak nosícím dres sjednocené Evropy. Jiným slovy, pokud parafrázuji Henryho Kissingera - *„Zmenšit se na evropskou úroveň, aby v součinnosti s ostatními dosáhlo světové velikosti.“*